

Jaczewski, Bohdan

Z prac Komitetu Historii Nauki i Techniki PAN w roku 1976

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 22/3, 684-686

1977

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

pt. *Dzieje poznania ziem polskich pod względem przyrodniczym*. Prace te potwierdzają wartość realizowanych kolejno modeli kształcenia i ustalą wkład leśników w poznanie i zagospodarowanie Polski.

Wanda Grębecka

KOMITET HISTORII NAUKI I TECHNIKI

Z PRAC KOMITETU HISTORII NAUKI I TECHNIKI PAN W ROKU 1976

Komitet współdziałał z Zakładem Historii Nauki, Oświaty i Techniki PAN w nadzorze wykonania Problemu Międzyresortowego III.11 — *Nauka i oświata w dziejach Polski jako czynnik postępu społecznego, gospodarczego i kulturalnego*. W grudniu 1976 r. Komitet przedstawił ocenę działalności Zakładu, w której stwierdził, że liczba i poziom naukowy pracowników oraz dotychczasowe wyniki badawcze placówki w pełni uzasadniają wniosek o przekształcenie Zakładu w Instytut. Przyszły Instytut spełniałby przede wszystkim rolę koordynatora badań z zakresu historii nauki, oświaty i techniki w Polsce, inspirowałby dalszy rozwój dyscypliny oraz kształcenie kadr.

Komitet reprezentował polskie środowisko historyków nauki i techniki na arenie międzynarodowej. Przede wszystkim utrzymywał ożywione związki z Sekcją Historii Nauki Międzynarodowej Unii Historii i Filozofii Nauki. W szczególności znalazło to wyraz w działalności reprezentantów Komitetu we władzach Unii, jak również w przygotowaniach do XVI Międzynarodowego Kongresu Historii Nauki (Edynburg 11—17 sierpnia 1977 r.). Prof. B. Suchodolski — członek Biura Rady Wykonawczej Sekcji Historii Nauki MUHiFN — uczestniczył w posiedzeniu, które odbyło się w Paryżu w lutym 1976 r. Na zebraniu tym przyjęto program naukowy Kongresu w Edynburgu. Członkowie Komitetu uczestniczyli w następujących imprezach naukowych organizowanych przez Unię. Prof. J. Babicz wziął udział w sympozjum pn.: *Szkoły geograficzne, ich cechy narodowe i kontakty międzynarodowe*, na którym wygłosił referat *Polska szkoła geograficzna Eugeniusza Romera*. Sympozjum odbyło się w Leningradzie, w ramach XXIII Międzynarodowego Kongresu Unii Geograficznej (22—26 VII 1976 r.). Prof. J. Babicz, prof. E. Olszewski i prof. A. Wiślicki uczestniczyli w sympozjum *Technika a społeczeństwo — zagadnienia teoretyczne i metodologiczne* zorganizowanym w Kałudze w dniach 7—11 VI 1976 r. przez radziecką grupę narodową ICOHTEC (Komitet Międzynarodowej Współpracy w Zakresie Historii Techniki) oraz przez Instytut Historii Przyrodznawstwa i Techniki AN ZSRR. Prof. E. Olszewski wygłosił referat *Technika — praca — człowiek*, a prof. A. Wiślicki — *Trwałość i przemienność podstawowych modeli maszyn*. W Kałudze odbyły się również posiedzenia Zarządu i Biura ICOHTEC w którym uczestniczyli członkowie delegacji polskiej. Prof. J. Dobrzycki reprezentował Komitet na Międzynarodowym Kongresie Unii Astronomicznej w Grenoble, na którym wybrany został przewodniczącym Komisji Historii Astronomii na lata 1976—1979. W 1976 r. prof. Dobrzycki powołany został na członka korespondenta Międzynarodowej Akademii Historii Nauki, a ponadto piastował funkcję przewodniczącego Komisji Badań nad Początkami Nauki Nowożytnej. Prof. J. Babicz objął funkcję przewodniczącego Podkomisji Powszechnej Historii Geografii w Międzynarodowej Unii Geograficznej. Prof. S. Szpilczyński sprawował obowiązki członka Zarządu Międzynarodowego Towarzystwa Historii Medycyny, zaś prof. E. Olszewski został wybrany członkiem zagranicznym Amerykańskiego Towarzystwa Historii Techniki.

Komitet Historii Nauki i Techniki zorganizował w dniu 22 IV 1977 r. sesję

naukową poświęconą pamięci zmarłego przed 30 laty profesora Stanisława Kalinowskiego. Referaty wygłosili: doc. W. Krzemiński pt. *Stanisława Kalinowskiego badania magnetyzmu ziemskiego w Polsce* i mgr E. Cechrzycka pt. *Działalność oświatowa Stanisława Kalinowskiego*.

Komitet zorganizował również w Jabłonnie k. Warszawy dwudniową sesję naukową na temat *Historia nauki — samowiedza dyscypliny* (2—3 VI 1976 r.). Współ z naukowcami polskimi w sesji uczestniczyli czescy historycy nauki. Referaty wygłosili: prof. B. Suchodolski — *Historia nauki a historia poglądu na świat*; prof. A. Paszewski — *Historia nauk stosowanych i historia praktyki*; doc. S. Amsterdamski — *Historia nauki a historia nauk w świetle metodologii*; komunikat zaś na temat *Rozwój nauki a informacja naukowa* przedstawił dr M. Tempczyk. Podsumowania obrad dokonał przewodniczący sesji — prof. W. Voisé.

Prezydium Komitetu prowadziło prace przygotowawcze do zorganizowania w roku 1977: 1) Sesji naukowej ku czci A. Kochańskiego (w związku z 300-leciem Wilanova), 2) Konferencji poświęconej życiu i działalności Stanisława Leszczyńskiego (wspólnie z Leszczyńskim Towarzystwem Kulturalnym).

Liczne zadania Komitetu realizowane były za pośrednictwem jego Komisji. Prace Komisji ds. Upowszechniania i Nauczania Historii Nauki i Techniki (przew. — doc. I. Stasiewicz-Jasiukowa) skoncentrowały się nad problemem nauczania historii nauki i techniki. Działało mianowicie 6 grup roboczych do spraw nauczania dziejów poszczególnych dyscyplin (w tym dwie powołane w końcu roku kalendarzowego, tj. do spraw nauczania historii leśnictwa i do spraw nauczania historii nauk ścisłych). W wyniku spotkań specjalistów — w ramach powyższych grup — opracowane zostały i skierowane do odpowiednich ministerstw trzy memoriały: 1) w sprawie nauczania historii medycyny i farmacji na akademiach medycznych, 2) w sprawie nauczania historii techniki w wyższych uczelniach technicznych, 3) w sprawie wprowadzenia elementów historii nauki i historii techniki do dziesięcioletniej szkoły średniej. Postulaty uwzględniania w programach szkolnych elementów historii nauki i techniki spotkały się z pozytywnym przyjęciem przez Instytut Programów Szkolnych przy Ministerstwie Oświaty i Wychowania. Wprowadzono do nowo opracowanego programu historii oraz do przedmiotu pod nazwą *Technika i praca* dla dziesięcioletniej szkoły średniej. Chcąc spopularyzować problem nauczania historii nauki i techniki opublikowano szereg artykułów: w „Życiu Szkoły Wyższej” nr 6/1976, w „Kwartalniku Historii Nauki i Techniki” nr 3/1976, w czasopiśmie czechosłowackim „Dějiny Věd a Techniky” oraz przekazano artykuł do periodyku „Annals of Science”. Odbyły się dwa zebrania Komisji oraz wiele spotkań grup roboczych, a przewodnicząca Komisji współdziałała z Zespołem Programowym przy Ministrze Oświaty i Wychowania. Ponadto na posiedzeniu Komisji, poświęconym upowszechnianiu wybitnych postaci z zakresu historii nauk społecznych — przedyskutowano perspektywiczny plan współdziałania z redakcją „Mówią Wieki” oraz czasopismem „Argumenty”.

Komisja ds. Historii Prasy Technicznej (przew. — prof. J. Pazdur) nawiązała współpracę z Ośrodkiem Badań Prasoznawczych w Krakowie, której przejawem było wspólne zorganizowanie konferencji poświęconej m.in. roli archiwów czasopism technicznych. Przy współpracy z Radą Prasy Technicznej Komisja zorganizowała w Warszawie konferencję, której przedmiotem były sprawy metod badań nad historią prasy technicznej. W jej wyniku ustalono, że należy zamówić prace monograficzne dotyczące poszczególnych czasopism, grup czasopism oraz czasopism reprezentujących ten sam ośrodek techniczny. Ponadto uznano za celowe opracowywanie biografii publicystów technicznych. Prace te mają stanowić podstawę do systematycznego opracowania historii prasy technicznej w Polsce. Trzecie zebranie Komisji zostało przygotowane wspólnie z Uniwersytetem Śląskim w Katowicach

Przedstawione na tym zebraniu materiały pod nazwą *Czasopiśmiennictwo górnicze w Polsce* przekazane zostały do publikacji w serii „Zeszyty Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach”.

Komisja ds. Bibliograficzno-Dokumentacyjnych (przew. — prof. M. Dembowska) kontynuowała prace nad *Vademecum historyka nauki i techniki*.

W roku sprawozdawczym Komitet odbył 2 posiedzenia plenarne i 4 posiedzenia Prezydium. Do najważniejszych problemów, które były przedmiotem obrad plenarnych Komitetu należały: 1) dorobek historii nauki w 25-leciu PAN, 2) muzea a historia nauki (w szczególności Muzeum Techniki a historia nauk technicznych), 3) analiza wyników prac w Roku Staszicowskim.

Bohdan Jaczewski

Z KRAJU

NATURY ZIOŁ ROZMAITYCH PRZEDSTAWIENIA

(WYSTAWA STAREJ KSIĄŻKI BOTANICZNEJ W BIBLIOTECE NARODOWEJ)

Ryc. 1. Ilustracja z książki Jakuba Bryena *Exoticorum plantarum centurea prima*. Gdańsk 1678 wykonana przez Andrzeja Stecha. Rysunki z tej książki stanowiły znaczną część graficznej oprawy wystawy¹

W dniach od 16 kwietnia do 1 maja 1977 roku w salach Pałacu Krasińskich można było oglądać zbiory starych druków botanicznych Biblioteki Narodowej. Wystawę zorganizowaną przez Dział Starodruków otworzył dyrektor Biblioteki Narodowej doc. Witold Stankiewicz. Przedstawił on zaproszonym gościom — miłośnikom starej książki — tok prac nad zorganizowaniem wystawy i związane z nią trudności.

Ekspozycja została w zasadzie przedstawiona chronologicznie. Obrazuje rozwój książki botanicznej zarówno od strony jej treści, jak i szaty graficznej, która bywa czasami bardzo interesująca. W ramach układu chronologicznego wyodrębniono bloki tematyczne. Dotyczy to zarówno tematów z dziejów książki polskiej, jak i obcej. Zgromadzono na przykład pozycje obrazujące rozwój podróźnictwa naukowego w XVII i XVIII stuleciu; książki przedstawiające teorię ogrodnictwa, m.in. zmianę poglądów na temat piękna ogrodów. Wśród nich znalazła się np. książka Izabelli Czartoryskiej — *Myśli różne o zakładaniu ogrodów* (Wrocław 1805). Osobno zgromadzono księgi o tematyce dendrologicznej. Odrębną gablotę poświęcono opisom flory polskiej XVIII w. Prawdziwą ozdobą ekspozycji był zielnik Jana Andrzeja Helwina roślin zebranych w okolicach Węgorzewa. Posiada on piękną baro-

¹ Całość materiału ilustracyjnego otrzymałem od organizatorów wystawy, którym serdecznie dziękuję.